

**Salmedin Mesihović, *Antiqui
Homines Bosnae*,
Filozofski fakultet u Sarajevu,
Sarajevo, 2011, 681 str.**

Knjiga *Antiqui Homines Bosnae* obrađuje epigrafske spomenike sa područja današnje Bosne i Hercegovine. To je jedno od prvih djela koje se sistematski bave problemom antičkih epigrafskih spomenika s područja naše zemlje, pa je time njegova vrijednost za arheološku i historijsku nauku ogromna.

Djelo je objavljeno 2011. godine u okviru elektronskog izdavaštva Filozofskog fakulteta u Sarajevu i dostupno je na web stranici <http://www.ff-eizdavastvo.ba/>. Spomenici su poredani prema geografskim cjelinama tako da su kao posebna poglavlja obrađeni spomenici iz područja Gornje Bosne, Uskoplja, romanijske oblasti te Rame (BATHINVS SUPERIOR) kao prvo poglavlje, Bosansko Podrinje (BOSNAE ORIENTALIS) kao drugo, područja rijeka Sane i Plive (BOSNAE SEPTENTRIONALIS) kao treće poglavlje, Japodski teritorij (IAPODIA TRANSALPINA ET SARDEATES) kao četvrto, polja Zapadne Bosne (BOSNAE OCCIDENTALIS) kao peto poglavlje te dijelovi današnje Bosne koji su se nalazili u sastavu provincije Panonije (PANNONIA PARS BOSNAE) kao šesto poglavlje. Djelo se sastoji od ukupno 642 stranice, a u njemu je obrađeno oko 600 epigrafskih spomenika.

Posebna vrijednost djela se sastoji u tome da je u njemu izvršena analiza svih imena koja su spomenuta na spomenicima, te je autor na taj način došao do vrlo vrijednih podataka o stanovništvu sa prostora današnje Bosne i Hercegovine u antičkom dobu, ali i do podataka koji se odnose na

religiju, socijalni položaj kao i društvenu hijerarhiju te administrativne položaje koje su zauzimali domoroci u Rimskoj državi. Uzevši u obzir činjenicu da su u ovom djelu obrađeni svi poznati epigrafski spomenici nađen na području današnje Bosne i Hercegovine, onda se ovo djelo može posmatrati i kao svojevrsan katalog naše antičke epigrafske baštine. To je jedini rad koji sadrži cjelokupan corpus objavljene i neobjavljene građe iz istočnog dijela provincije Dalmacije i južnog dijela provincije Panonije. Osim toga u radu se po prvi put obrađuju spomenici koji su pronađeni posljednjih godina, a koji u naučnoj literaturi još uvijek nisu objavljeni. Osim navedenog, posebna vrijednost djela se sastoji u analizi preko 780 imena spomenutih na epigrafskim spomenicima. Analizom ovih imena, autor je došao do značajnih podataka o porijeklu Rimljana unutrašnje Dalmacije kao i o samom procesu romanizacije Ilira s područja Bosne. Posebnu pažnju privlači konstatacija autora da veliku većinu "Rimljana" unutrašnje Dalmacije čine upravo pripadnici domaćih plemena; Dezidijata, Dindara, Diciona, Delmata, Deura, i drugih, koji su također činili i municipalnu elitu u naseljima antičke Bosne. Osim ovoga, autor se bavi i problematikom asimilacije domaćeg stanovništva, odnosno prihvatanja rimske kulture i civilizacije od strane domaćih plemena, te u značajnoj mjeri rasvjetljava procese i događaje koji su na te procese uticali. Prema podacima datim u djelu, može se uočiti nekoliko faza romanizacije ilirskog stanovništva; od sloma Batonovog ustanka do početka vladavine Trajana (98-117. n.e), kada je proces romanizacije ipak bio nešto slabiji, za vrijeme vladavine Trajana i njegovih nasljednika kada romanizacija dobija na intenzitetu te vrijeme neposredno prije Karakaline konstitucije iz

212. godine kada je proces romanizacije već prilazio kraju. Knjiga je potkrijepljena i slikama spomenika, kao i prijevodima tako da je i čitaocima koji nisu stručnjaci iz oblasti epigrafike znatno olakšano izučavanje spomenika i korištenje ovog djela.

Još je potrebno istaknuti da se autor izučavajući geografsku rasprostranjenost epigrafskih spomenika u značajnoj mjeri bavio i topografijom izučavanog područja, te ubikacijom antičkih naselja na ovim prostorima. Stoga se ovaj rad može koristiti i pri izučavanju naselja i komunikacija antičke Bosne, ali se iz njega mogu koristiti i podaci vezani za ekonomiju, stanovništvo, te brojne druge segmente antičke prošlosti ovih prostora.

Iz svega navedenog može se zaključiti da je djelo *Antiqui Homines Bosniae* jedno od najvrjednijih djela objavljenih do sada koja se bave antičkom historijom na tlu Bosne, te da je autor svojim trudom značajno doprinio rasvjetljavanju problema romanizacije, prihvatanja rimske civilizacije na ovim prostorima, ali i poznavanju raznih segmenata društva antičke Bosne. Treba istaknuti da je knjiga pisana svestrano, te da se dotiče raznih aspekata antičkog društva, ali ipak dovoljno koncizno i jasno tako da se ipak ne gube njena osnovna nit i misao. Sva djela koja se u budućnosti budu bavila ovim područjem i problematikom epigrafskih spomenika na ovom području, te budu nastajala kao rezultat novih saznanja, mogu biti smatrana kao svojevrsni dodatak ili nadopuna ovome djelu. Zahvaljujući ovoj knjizi uspostavljeni su temelji za daljnje izučavanje epigrafskih spomenika na području ne samo Bosne nego i ostatka Dalmacije, pri tome uvažavajući eventualna nova saznanja iz ove oblasti.

SENAID BOLIĆ

Todd L. VanPool and Robert D. Leonard, *Quantitative Analysis in Archaeology*, Wiley-Blackwell, Oxford, 2011, 350 str.

The development of interdisciplinary research methods in archaeology is equivalent to the increase in new understandings leading to the transformation of the perception in archaeology. It closes the old questions and opens new ones. Going through such a process, the archaeological statistics have been producing new data and insights in the science of archaeology. Throughout the whole book, Todd L. VanPool and Robert D. Leonard, have achieved their objectives of getting familiar with and elaborating on mathematics used in archaeology, using examples both students and archaeologists can generally relate to, distinguishing between the application and the efficiency of statistic techniques in the quantitative analysis, understanding the quantitative analysis of data by students aimed at the improvement in their critical thinking regarding the analysis, and introducing the issue of statistical sample.

Todd L. VanPool, Assistant Professor in the Department of Anthropology at the University of Missouri, and Robert D. Leonard, retired professor from the Department of Anthropology at the University of New Mexico, divided the book into sixteen chapters discussing the process of analysis and the hierarchy of the complexity of methods step by step. Every chapter is further divided into a number of subchapters systematically dealing with the particular subject matter. There is a distinctive feature differentiating this book from a large number of works dealing with this subject. It is the authors' assumption about the lack of knowledge in statistics related to the mathematical analysis and